

OD ISTOG PISCA

BEOGRAD BEZ SNA

Vladimir Đurić Đura

LONDON

■ Laguna ■

Copyright © 2018, Vladimir Đurić
Copyright © ovog izdanja 2018, LAGUNA

BIBLIOTEKA
MERIDIJAN
KNJIGA BR. 65

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

LONDON

Ova priča počinje u sumrak. U sumrak se boje prelivaju po nebu, zlatno postaje crveno a crveno postaje žuto. Nebo iznad sela je prošarano srebrnim strelama i vazduh je čist kao bela haljina. Oblaci su lenji kao prošlost, prošlost koja sa rukama ispod glave leži na proplanku. Ležeći na proplanku, dečak vidi seoske krovove u daljini, raštrkane bez reda. Dečak je plavokos i njegova ramena su uska. Obučen je u pantalone od grubog teget sukna i mornarsku majicu. Njegov nos se povija kao orlov kljun preko ovalnog lica, njegove crte su formirane, oči kao ugljen opasno prete nebu koje se gasi i pretvara u plavo mastilo. Tabani njegovih bosih nogu ograbili su od hodanja, tako da im prija odmor na travi, pored maslačaka i ljubičica. Miris prirode se polako uvlači u kosti i odlazi direktno u banku sećanja u kojoj će uvek biti povlašćen među drugim mirisima. Taj miris muškarcima znači mnogo više nego što se to obično misli, podseća na sreću, ali onu pravu, zaglavljenju iza teških rešetaka u osećaj nedostajanja.

Ono što dečak čuje, to je zvuk zvona seoske crkve sa rozikastim zvonikom i zlatnim krstom na kupoli, čuje i lepet krila nevaljalih ptica rugalica, čuje avionsku buku kao potmulu tutnjavu u daljini, čuje zrikavce koji trljaju nožice, čuje neobičan piskav zvuk iza svoje glave. Skače, gleda u travu i između zelenkastih vlati primećuje tamnu masu za koju mu se prvo učini da je neka odvratna bube-kanja, ali ta masa zamahne repom i oda svoju pravu veličinu od pola metra. Dečak vikne na zmiju i ova preplašena pojuri u suprotnom smeru klackajući se kroz travu kao tramvaj bez točkova. Bosonogi klinac pojuri za gmizavcem, više braon nego crnim, kroz gustiš, šutirajući paprat poput đubreta koje se prelilo preko ivice kontejnera, i tako trčeći sustigne zmiju ispred jednog većeg busena. Kao kobac ustremi se na svoj plen, baci se i desnom šakom uhvati zmiju pravo za vrat. Ustane sa njom u rukama gledajući je u glavu, dok se ona povija kao olovka u rukama iluzioniste. Dečak radosno potrči niz padinu. Položio je test, postao je lovac.

– Kako se zoveš, dečače? – upita ga zmija, posmatrajući ga urokljivim očima.

– Jan – odbrusi dečak.

Klara je bila devojka iz imućne porodice. Živela je u iluziji raspadajućeg sjaja. Njen deda je bio gospodin Matić, vlasnik nekoliko dućana u Beogradu. Imali su kuću u Vlajkovićevoj ulici od koje je Klarinom ocu ostao samo jedan stan u prizemlju. U ostale su se posle rata doselili komunisti – noseći puške za ubijanje medveda, osvojili su svoju budućnost. Uglavnom, Klarinom ocu Petru ostao

---

je najveći stan, s porodičnim nameštajem i skupocenim slikama i ikonama. Petar Matić je dugo bio zaposlen kao knjigovođa u beogradskom preduzeću *Inex* iako je po struci bio pravnik i to školovan u Beču. Nikako nije mogao da eliminiše svoje poreklo i odrednicu – moralno nepodoban za odgovorne poslove. Njegov otac Dragan, Klarin deda, odmah po završetku rata emigrirao je u London, kao i mnogi ljubitelji Ljotićevog Zbora koji su se, ne svojom krivicom, našli na listama za odstrel. Klarina baba Lenočka bila je Ruskinja, jedna od onih koje su emigrirale posle crvene revolucije u Petrogradu. Baba je svirala klavir i duh Bahovih kompozicija uvek je lebdeo nad nameštajem od teške hrastovine. Ali ako sada krenemo u priču o baba Lenočki, odosmo u drugi roman. Klara je od nje nasledila plavu kosu, oči boje safira, duhovnu radoznalost slovenskih lepotica i prirodnu otmenost koja takve žene čini naoko sličnim porculanskim tvrđavama koje ne mogu osvojiti ni nomadi naoružani zapaljenim ovnovima. Ludilo je nasledila od majke, priproste žene nenaviknute na aristokratske uslove koje joj je omogućio brak sa Petrom Matićem. Majka Ana je u Beograd došla iz Požarevca, pobegavši od strogih roditelja koji su je kao četka pod maltretirali da se uda za lokalnog prodavca klakera i slatkiša, između ostalog i sladoleda, koji je bio vrlo popularna ličnost u Požarevcu tog vremena. Pobegla je na specifičan način. Naime, u Požarevcu je na poljani pored grada gostovao cirkus *Adrija* i mlada ćerka obučara, Ana, zaljubila se u mađioničara iz predstave. Sa njim je i pobegla u Beograd skrivajući se u opsenarskoj kutiji sa duplim dnom. Jedno vreme živela je cirkuskim životom, kao pomoćnica mađioničara Zokija zvanog Zoroaster, u

malim cirkuskim kolima bez kupatila. To je bilo presudno da se odluči na novi beg. Preskačući kočice i kanape, svile-
ne marame u svim duginim bojama razbacane po kabini
kola, a koje je Zoroaster nemilice izvlačio iz rukava svog
crnog plišanog fraka, Ana se sakrila u prtljažnik dajmler
benca koji je Peri u amanet ostavio njegov bogati otac.
Pera se ponosio tim kolima, iako su jedva radila i odbijala
poslušnost, naročito na uzbrdicama. Vozio ih je samo po
užem centru grada, čisto iz aristokratskog inata, a u cirku-
su se te večeri našao potpuno slučajno. Nije imao šta da
radi, a bilo mu je do zabave, pa je otišao do Karađorđevog
parka, te odvratne kaljuge gde je čučao varijetetski život
velegrada. Nije ni znao da će ga taj odlazak u cirkus skupo
koštati. Ana se dve godine skrivala u njegovom stanu dok
mu nije otkrila ko je, sve vreme se pretvarajući da je imala
amneziju i zaboravila svoje poreklo. Srećom, bila je veoma
zgodna, pa Pera nije imao ništa protiv. Klarina majka Ana
bila je neobuzdana divljakuša tople krvi, provincijalka
bez stida i seksualno nezajažljiva. Čak i kad bi se oblačila
u krznene bunde baba Lenočke, čak i kada bi se doterala
tako da liči na lepotice sa naslovnih strana modnih žur-
nala, nešto u njenoj pojavi odavalo je pripadnost sasvim
drugačijem svetu, svetu strasti i bluda. Pera nije mogao
da obuzda tu smeđokosu lepoticu sklonu bahanalijama,
koja je više od svega volela noćni život, pijanke i vožnju
kolima. Nije mu uspelo da je smiri ni kada je rodila Klaru,
a ni kasnije kada ga je varala sa raznim polusvetom iz
čaršije. Nije hteo da se razvede od Ane, iako su mu to svi
savetovali, jer je naprosto bio dobar čovek. Bio je zagli-
bljen u svoje knjige, u svoju izvanrednu biblioteku, gde
je ostajao sam i usamljen kao prevareni vitez. Umotana

---

u takvo poreklo i isprepletene priče i događaje, Klara nije mogla da bude „normalna“ devojka – čedna, smerna, finih manira, poslušna... Već u osnovnoj školi počela je da pravi probleme, nije dolazila na časove, krila se u toaletima i pušila cigarete, sa drugaricama je krala čokolade po samoposlugama, a sa dečacima se ljubila filmski. Ali bila je toliko lepa da su joj svi sve opraštali, mislili su da je anđeo kom je dopušteno da se igra i sa sobom i sa drugima. Imala je šta god je zaželela, jedina u razredu je imala bundu, zlatne narukvice i farmerke, imala je najskuplje lutke iz Italije i razne sitnice od kojih je njenom društvu zastajao dah: kinesku izrezbarenu kutiju za olovke od ružinog drveta, malu muzičku kutiju koju je njen deda dobio iz Španije, kaleidoskop od ćilibara koji joj je služio da dečacima podiže kosu na temenu ili nemački foto-aparat kojim je stalno slikala. Još od detinjstva, fotografisanje je bilo njena strast, stalno je škljocala i trošila filmove, tražeći od Pere da joj te crnobeke filmove razvija i da joj „pravi slike“, sve dok Peri nije dosadilo, pa je nije naučio da to sama radi. Nije potrebno ni reći da su svi dečaci u školi bili zaljubljeni u Klaru, u tog malog demonskog anđela sa večno napućenim usnama. Klara nije volela svoju majku koja se većito drala po kući ili se razulareno smejala, miris alkohola kada bi je poljubila bio je devojčici više nego odvratn. Gledala je majku u prozirnoj spavaćici kako noću izlazi na balkon sa kristalnom čašom u rukama da bi osmatrala mesečinu i mrzela je njene potajne trubadure. Tada još nije shvatala o čemu se radi, zbog čega njena majka plače u kupatilu naga na plavim pločicama, zbog čega razbija ogledala kada na vrat stavlja bisere. Jedina ljubav koju je preuzela od majke, bila je opsesija cvećem. Njihov

veliki stan bio je uvek prenatrpan saksijama i vazama sa cvećem, hoje su visile sa zidova, zelenkade i hortenzije po ćoškovima, puzavice se spuštale niz gelendere, bilo je tu i gardenija, krotona, difenbahija, limunovog lišća, čak i vaza sa crnim ružama. Klari je upravo crna ruža bila pojam lepote, sjaj skriven od pogleda prostodušnih osoba, lepota tame. Devojka se nikada nije plašila noći, tama je bila njeno prirodno stanje i doba kada su iz nje izlazili retki osmesi. I kada je hodala kroz stan gazeći po persijskim tepisima, kada je prolazila pored skupocenog nameštaja od ružinog drveta protkanog srebrom koji je za dedu, po narudžbini, napravio bečki bidermajer majstor Pomecki, ili pored ovalnog ogledala sa zlatnim okvirom, Klara je sebe doživljavala kao biće tame. Zato se najbolje osećala u maloj prostoriji koju je njen otac preuredio u mračnu komoru za razvijanje fotografija, tamo bi sedela u polutami, osvetljena samo crvenkastim oreolom male sijalice sa leve strane nahtkasne na kojoj su stajale posude sa fiksirom i razvijanjem. Satima bi tako ćutala i gledala u zidove, koji su se pred njenim očima kao kroz maglu rastvarali i iza kojih je videla obrise nepoznatih predela, i slušala tihi, hrapavi glas koji je kao muzika dopirao iz njenih stopala. To su verovatno bili duhovi zaljubljeni u njene tabane, mislila je.

Ispod planinskog vrha Kupinova glavica na Homoljskim planinama, nalazilo se seoce zvano Medvedik. Deda Silanova koliba bila je desetak kilometara udaljena od sela. Tu je mali Jan provodio svoje detinjstvo. Deda Silan je bio pravi gorštak sa svojih dva metra visine, jarećom

---

bradicom i pogledom ostrim kao čelik. Nosio je pantalone od grubog sukna i gunj od medvedeg krzna. Nadaleko je bio poznat kao čudak koji poznaje tajnu lekovitog bilja i čiji dodir može da izleči bolesne. Njegovo imanje sastojalo se od brdske kućice i štale u kojoj su živele dve koze, krava i mnoštvo kokošaka. Deda Silan je najbolje na svetu umeo da pravi kozji sir, držao ga je u teškim kacama u podrumu kuće. Vegetarijanska ishrana pospešivala je njegov duh i, iako je imao dosta godina, niko mu ne bi dao više od pedeset. O deda Silanu su kružile neverovatne priče, čak i u mestima veoma udaljenim od Medvedika. Seljaci su ga se plašili, što zbog njegove visine i prirodne snage, što zbog tajnih sila kojima je umeo da upravlja. Mnogi zalutali čobani koji bi se motali u blizini njegove kuće imali su neobjašnjive i nesvakidašnje vizije zbog kojih su bežali sa tog mesta glavom bez obzira. Jedan čobanin, mladić iz susednog sela, prišavši deda Silanovoj kući, u po bela dana ugledao je dve ogromne zveri, najviše nalik na lavove, sa crvenim očima i krznom od zlata, kako mirno piju vodu sa izvora pored dedine daščare. Drugi je video svetlosnu reku koja treperavo lebdi iznad trave, treći je video utvu zlatokrilu koja je dobijala oblik mlade devojkice i letela iznad krošnji četinara. Mnogi seljaci i seljanke bili su uvereni da se oko deda Silanove kuće skupljaju veštice koje nage jure kokoške po dedinom dvorištu i kolju ih svojim srebrnim zubima. Uglavnom, zbog svega ovoga su dedinu kuću izbegavali i obilazili je u širokom luku. Ponekad su ljudi u grupama dolazili kod deda Silana vodeći sa sobom neku bolesnu osobu kojoj medicina nije mogla pomoći i ostavljali je u dvorištu njegove kuće, da bi potom uplašeni pobjegli glavom bez obzira tvrdeći da čuju nerazgovetne

zvuke i da imaju nesvesticu. Bolesna osoba bi se kroz nekoliko nedelja živa i zdrava vraćala kući, učvršćujući tako još više mit o čarobnim moćima Janovog dede. Do svoje desete godine Jan o svom dedi nije imao mišljenje koje bi se razlikovalo od mišljenja bilo kog unuka – deda je bio deda. Njegova majka Ena i otac Živorad svakog leta dolazili su iz Beograda i ostavljali dečaka dedi na čuvanje. Ena i Živorad su znali da dečak voli prirodu i da mu je lepo sa dedom, a sa glasinama nisu bili upoznati. Dedina ćerka Ena bila je posledica njegovog braka sa baba Nedeljkom o kojoj se znalo vrlo malo. Nedeljka je živela u velikom gradu Čačku i sasvim slučajno se upoznala sa deda Silanom, a taj slučaj zaslužuje pažnju. Nedeljkinu roditelji bili su dođoši iz Dalmacije, u Čačak su stigli sa kolonistima i tu se naselili. Otac Nedeljkin bio je Italijan, zvao se Đuzepe i pravio je tkanine. Otvorio je radnju u Čačku i ubrzo se obogatio, tako da je Nedeljka živela u raskošnoj kući i uvek imala sve što je htela. Njena majka Lina je bila prava Dalmatinka iz okoline Splita, imala je gadnu narav i anđeosku lepotu. Nedeljka je obe osobine nasledila, ali je imala i jedan nedostatak – od rođenja je bila nema. Zbog te mane, roditelji su je sakrivali u kući i nisu je dali u školu. Nedeljka je jednog dana pobešla iz roditeljskog doma i otišla u nepoznatom pravcu. Niko godinama nije znao šta je sa njom i proglasili su je mrtvom. U haljini od italijanske svile lutala je po brdima Srbije, upravo u vreme kad je izbio Drugi svetski rat. U takvim uslovima Đuzepeu na pamet nije padalo da traži svoju nestalu ćerku, prednost je dao saradnji sa okupatorima što ga je kasnije koštalo glave. Nedeljka se onako mutava krila po brdima, dobijajući od seljaka hranu da preživi. Jedno vreme živela je u

---

jednoj porodici u blizini Medvedika, gde je radila sve kućne poslove. Domaćin kuće gazda Mita primio je nesrećnu devojkicu na molbu svoje dve kćeri, koje su mu bile sve u životu posle smrti supruge Stojanke. Čerke su bile desetak godina mlađe od Nedeljke, ali su je obožavale zbog njene lepote i raznih umeća kao što su: krojenje i šivenje haljina, pletenje džempera, izrada dugmadi i kalupa za nakit. Gazda Mita je potajno bio zaljubljen u mladu došljakinju, ali mu tvrdi patrijarhalni moral srpskog seljaka nikada nije dao da joj to i pokaže. Godinu kasnije, sumanutu momci, izgladneli i neobrijani dezertteri iz četničkog pokreta zapalili su gazda Mitinu kuću i ubili Mitu i njegove dve kćerke. Nedeljka se sakrila u skladište kukuruza i tako ostala živa. Izbezumljena, bežala je čitave noći kroz šumu prekrivenu snegom. Na izmaku snaga, pala je polumrtva u dvorištu deda Silana koji je izgledao potpuno identično kao i mnogo godina kasnije. Silan je podigao Nedeljku i odneo je u svoju kolibu. Lečio ju je nekoliko nedelja i uspeo je čak i da joj pokrene moć govora. Fascinirana snagom svog dobročinitelja, devojkica je ostala u njegovoj kući da mu pomaže. Silan se zaljubio u lepu neznanku i, posle nekog vremena, napravili su dete. Kad je devojkica Ena malo porasla, rat se već bio završio i Nedeljka je odlučila da se vrati u Čačak. Silan se nije protivio, čak joj je pomogao da se sa ćerkom preseli u grad. Kuća Nedeljkinih roditelja bila je prazna, jer su Đuzepe i Lina posle rata odvedeni u zatvor i streljani od strane novih vlasti. Nedeljka je imala problema da se useli u svoju kuću, jer se na nju bio nameračio izvesni Radivojević, neko i nešto u policiji, koji je oduvek žudeo za bogatstvom i velikim kućama. Radivojević je nameravao da uhapsi Nedeljku

pošto je prema podacima iz opštine bila mrtva i kao takva nije imala pravo na nasleđstvo. On je sa dva policajca u uniformama došao u Nedeljkinu kuću ne bi li pokušao da sprovede svoju volju, a tamo ih je dočekao Silan. Za pola sata, panduri su iz kuće pobegli vrišteći. Posle tog slučaja više nikom nije padalo na pamet da odlazi u Nedeljkinu kuću. Silan se vratio u brda, a Nedeljka je sa Enom ostala u Čačku. U gradu se pročulo da je Nedeljkinu kuća puna nečistih sila i da u njoj živi žena koja je bila mrtva. Ipak, Nedeljka je uspela da dobije državnu službu, zaposlila se u fabrici. Kada je završila gimnaziju, Ena se zaljubila u Živorada, pitomca vazduhoplovne akademije, koji je u Čačku imao tetku. Upoznali su se na jednoj igračici koju je organizovalo vatrogasno društvo iz Čačka. Potom je Ena otišla u Beograd i tamo se skrasila u malom stanu svog budućeg muža. Sedamnaestogodišnja Ena nije htela da čeka i plod njihove ljubavi bio je mali Jan koji se rodio u novembru 1959. godine. Znak Škorprije i podznak u Devici već tada su nagoveštavali da će dečak izrasti u izrazitog individualistu, u čoveka bez predrasuda. Deda Silan je bio ponosan na svog unuka, znao je da će mu to biti pravi naslednik. Jan je zavoleo dedu na prvi pogled, čim ga je video kako pilji u njega svojim blistavim očima. Povukao ga je za bradicu i time položio prvi važniji test u svom životu. Deda Silan je bio očaran. Za razliku od deda Silana, baba Nedeljku Jan nije mogao da podnese. Baba bi se raznežila i ugnjavila ga svojim poljupcima. Male Škorprije zaista mrze takve izlive nežnosti i zbog toga je Jan plakao i vrištao kad god bi mu se baba pojavila u vidokrugu. Sve u svemu, svakog leta Jan je tražio od roditelja da ga odvedu dedi i u njegovom brdovitom carstvu ostajao je do

---

prvih zimskih meseci, a kasnije do početka školske godine. Imao je osam godina kada je tumarajući po proplancima ulovio zmiju. Doneo je deda Silanu svoj vijugavi plen i sa ponosom mu ga pokazao. To je bio finalni znak. Dan kad je deda odlučio da ga uvede u svet šamana.

Bila je to godina 1968, čuvena po studentskim pobunama širom sveta. Janov otac Živorad bio je oduševljeni pobornik revolucionarnih promena koje su tada crvenu Jugoslaviju pokušavale da prefarbaju u neku drugu boju. Živorad je popio pendrek na ulicama Beograda, a nešto ranije u Parizu umalo nije nastradao od grupe iranskih fanatika koji su studentske demonstracije želeli da iskoriste za svoj cilj – iskazivanje mržnje prema šahu Rezi Pahlaviju. Bio je majski dan, pun kiše, a Živorad se smucao po Latinskoj četvrti, slušajući vatrene govore francuskih studenata. Umoran od jutarnjeg leta, rešio je da prošetati malo do svoje omiljene Ulice Sen Deni u kojoj su tog dana prostitutke davale besplatno svakom deklarisanom revolucionaru. Mlad i lepuškast u pilotskoj jakni, Živorad je uvek imao dobar prolaz kod pariskih prijateljica noći. On nije bio od one vrste ljudi koja vara svoju ženu, seks sa kurvama za njega je bio nešto što bi se uslovno moglo zvati mistični turizam. Nije bilo grada u Evropi i u svetu gde Živorad nije plaćao za strast, pošto su piloti JAT-a u to vreme imali pregršt novca i nije im bila skupa zabava te vrste. Tokom samo četiri godine inostranih letova, Živorad je tucao stotinak kurvi. Njegova Ena to naravno nije znala, ali je posle svakog leta dobijala poklone od Živorada, najčešće parfeme. Živorad

je kupovao uvek drugi parfem i to u zavisnosti od toga koji je nosila prostitutka sa kojom je na tom putovanju provodio vreme. Ena nije znala gde će više sa parfemima, pa ih je poklanjala svojim prijateljicama i rođakama, a kasnije čak i Cigankama koje bi pozvonile na vrata tražeći staru odeću. Tako je Živorad koračao po mokrim pločnicima i posmatrao devojke koje su stajale naslonjene na dovratke kuća i piljile u njega osmesima od kristala. Neke su ga pozdravile, prepoznale su zgodnog pilota jer dobro pamte svoje mušterije. No, on je prošao pored njih nemo, instinktivno tražeći novi parfem. I našao ga je negde na sredini ulice, preko puta, ispred staklenog izloga kafea uzdaaha, zamotanog u crvenu tuniku mulatkinje sa usnama krupnijim od mandarina. Prešao je ulicu sa rukama u džepovima, dok su mu u ušima još odzvanjali metalni uzvici sa megafona i buka uspaljene gomile. „Liberte“ ili tako nešto, mislio je hitajući u susret svojoj divi, svom mističnom suveniru iz „grada svetlosti“, čiji će ga miris povući sa sobom, osloboditi ga okova realnosti i uz krik ga izbaciti u večnost. Hiljadu franaka za mulatkinju, bilo je dovoljno da oseti njen miris koji ga je vodio kroz hodnik do dvorišta u kom se sušio veš po kiši i dalje do drvenog stepeništa niz koje je silazila plavuša sa krezubim Arapinom. Prepirali su se verovatno oko cene i Arapin je devojku čvrsto stegao za ruku. Mulatkinja je pokušala da pomogne svojoj kolegini, kad su iz dvorišta, iznenada, niotkuda istrčala još dva Arapina sa noževima u rukama i otrčala ka Živoradu vičući: „Smrt Pahlaviju!“ U omamljujućoj izmaglici Živorad je dobio nož u rame i pao na stepenište. Krezubi Arapin je iz sve snage šutnuo plavušu u leđa i njen vrisak se poklopio sa tihom grmljavinom u

---

daljini. Pala je u blato pored Živorada. Onako nemoćnu u blatu, Arapi su je šutirali, dok je mulatkinja izjurila na ulicu. Kada je plava kosa ostala nepomična u blatu, Arapi su otrčali mahnjito uzvikujući ime Reze Pahlavija. Crnac od dva metra odneo je nešto kasnije onesvešćenog Živorada u susednu ulicu i ostavio ga pored kontejnera za smeće. Živorad je došao sebi taman na vreme da ugleda njegov široki plavi sako kako zamiče za ugao. Rana na ramenu začudo nije krvarila i osećao je samo potmuo neodređen bol. Miris đubreta iz kontejnera je bio nepodnošljiv, pa je što pre morao ustati. Morao je otići do prve prometne ulice, mokat i modar, i zaustaviti taksi. Kada se vratio u Beograd, svima je ispričao priču, naravno u drugoj verziji, kako je imao okršaj sa religioznim fanaticima usred demonstracija. Dve nedelje kasnije, krenuo je sa Enom u šetnju i šoping u centar grada, ali je u Ulici Moše Pijade naleteo na masu koja je demonstrirala. U Živoradu se skupio neki bes koji je tada kulminirao, jer je iz čista mira prišao jednom milicioneru koji je bezazleno posmatrao masu i rekao mu da mrzi komuniste. Popio je pendrek po ramenu koje još nije bilo zalečeno, slučajno ili sudbinski. Posle tog slučaja smirio se i izgubio revolucionarni plam. Ena je bila prestrašena, pa su Janovi roditelji narednih nekoliko meseci bili žrtve nevidljivog terora, običnog straha od društva u kom su živeli. Iako im niko nije dolazio u kuću, iako nije bilo anonimnih poziva telefonom i odvođenja u miliciju, taj strah je bio živ kao što je živ pauk na tavanu. Potom su, bežeći pred ruskom čizmom, u Beograd došli Česi i Živorad je primio u stan simpatični mladi bračni par – Elenu i Petera Ondričeka. Nisu imali više od trideset godina, ali nisu mogli da se pomire

sa katastrofom zvanom komunizam, kao uostalom ni Živorad i Ena. Mladi ljudi su se našli u sličnoj poziciji, s tim što je problem mladih Čeha u Živoradovim očima delovao mnogo ozbiljnije. Peter je bio novinar koji je bio otvoreni protivnik sistema i njegova priča je delovala vrlo snažno na visokoemotivnog Živorada. Petera su pretukli u zatvoru, još pre nego što su Rusi upali sa svojim vojnim trupama u Prag, a Elenu su momci iz državne bezbednosti čitav dan maltretirali u njihovom stanu u Jeselskoj ulici u delu Praga koji se zove Bubeneč. Peter je pisao kolumne humorističkog tipa za *Rude Pravo* i zbog svoje humoreske o Hruščovu kao lažovu pao u ruke nadležnih. Elena je bila vrlo zgodna plavuša sa plavim očima i Živoradu se veoma svideo njen parfem. Ona je bila učiteljica u osnovnoj školi i znala je da svira violinu. Posle večere za koju je Ena spremila špagete i dokazala da ima italijanske krvi u sebi, Elena je uzela violinu koju je Živorad davno pokušavao da nauči da svira i odsvirala motiv iz Smetanine *Vltave*. Napili su se vina, a Živorad im je potom pričao o svojim putovanjima, o Parizu, Londonu, Peking...

To leto u Medvediku bilo je vrelo. Deda Silan je odlazio noću sa Janom u šumu i učio ga da sluša govor lišća. Pričao mu je da postoji jedna sila koja nam daje život i zvao ju je Sunce. Noću, kada sila života ne sija, izlaze sile smrti iz svojih skrivenih skrovišta i plaše ljude. Oni koji se ne plaše noći, mogu da pobede sile smrti i da budu besmrtni. Deda Silan bi se odjednom izgubio usred mrklog mraka i Jan bi ostao sam. Plakao bi i dozivao dedu, ali dede nije bilo. Video je samo nepregledne krošnje i lišće koje se ljulja

---

na blagom vetru. Kad bi uvideo da mu plakanje ne može pomoći, stao bi pored jednog belog drveta i zagrlio ga. Govorio je drvetu da je on Jan i da se ne boji mraka. Drvo je bilo toplo i dečak je osećao neko zadovoljstvo, koje je za čas izbrisalo strah i učinilo ga sigurnim. Lišće je šuštalalo i čula se sova u daljini. Jan je izoštrio sluh i ubrzo je čuo pravu simfoniju zvukova prirode. Čuo je vetar, šuštanje trave, krckanje grančica. Neki piskav glasić cijukao je iz lišća i bio je siguran da ga može razumeti. Glas je govorio da gleda u njegovom pravcu i Jan je to uradio. Video je pticu srebrnobele boje, koja je isijavala jarku svetlost i mahala krilima. Glas je za trenutak utihnulo, a ptica je počela da bleđi i da se pretvara u kolut rotirajućeg belog svetla. Nije više video šumu oko sebe, ni drveće, ni tamu, video je samo nizove belih geometrijskih figura koje su kružile oko njega, a svuda okolo je u početku bila jarka crvenkasta boja koja se pretapala u žutu i pulsirala. Za trenutak je video nešto što je odudaralo od belih geometrijskih figura, nešto što je bilo u njegovoj neposrednoj blizini i ličilo na prljavo zeleno staklo. Kroz uši mu je prošao rezak zvuk i ponovo je video drvo ispred sebe, video je travu. Instinktivno se okrenuo ka mestu gde je malopre bilo mutno zeleno svetlo i ugledao tamnu dlakavu masu kako mu se približava. Bio je to običan vuk, prišao je Janu i posmatrao ga. Dečak je zadržao dah računajući da ga životinja možda neće primetiti i prosto se ukipio u mestu. Vlažna vukova njuška je dodirnula njegovo koleno. Vuk ga je gledao. Jan je ponavljao u sebi dedine instrukcije. Ja se ne bojim, ja se ne bojim. Ali vuk je bio pravi, isti kao u zoološkom vrtu. Znao je da mu životinja neće ništa učiniti, jer da je htela već bi to uradila. Ponovo je začuo glas iz lišća. Glas

je govorio da pomiluje rukom životinju ispod vilice i da će to biti njegov čuvar. Jan je to učinio i vuk je zarežao. Uplašio se i trgao ruku ka sebi, a vuk se naglo pretvorio u divlju životinju kakva jeste i očajnicima zaparao njegove pantalone. Ponovo se pribrao kao nadahnut iznenadnom velikom količinom energije i viknuo na vuka. Životinja se režeći povukla odmeravajući svog protivnika.

– Lezi! – drao se Jan iz sveg glasa. – Lezi!

Vuk je poslušao lagano se spustivši na travu.

– Treba da slušaš – govorio mu je Jan. – Budi dobar vuk, inače ću da pozovem mog dedu. On je jači od tebe. On će da ti iščupa sve dlake i bićeš očerupan kao ovca.

Jan je okrenuo glavu i ugledao čoveka sa bakljom u ruci kako trči ka njemu. Vatra je uplašila vuka koji je skočio, urliknuo i pobegao u šumu. Bio je to deda Silan, koji je pritrčao dečaku i zagrlio ga. Deda je bio bled i srce mu je udaralo iz sve snage.

– Jane, mali moj. Dobro je da sam te našao. Gde si se izgubio?

– Ti si se izgubio, deda...

Deda se nasmejao i uhvatio dečaka za kosu. Znao je da je Jan položio još jedan test, ujedno i najopasniji – susreo se direktno sa smrću i nije se uplašio. Otišli su u kolibu. Jan je pogledao pantalone i video da su pocepane od oštih zuba, no rane nije bilo. Deda je zapalio vatru u peći. Seli su na drveni krevet i čekali da se skuva supa u zemljanoj posudi. Deda je započeo priču. Rekao mu je da postoje ljudi koji su kao njih dvojica jači od smrti i da su zbog svoje hrabrosti zaslužili nagradu. Nagrada se sastoji u tajnom znanju o upravljanju svojom ličnom energijom. To znanje se stiče godinama i pretvara se u moć. Lična

---

energija ljudi je deo energije Sunca i ona jeste Sunce. Čovek je okružen drugim tajnama. Jedna od takvih tajni je i crno Sunce. Vuk koji je došao po Jana izaslanik je crnog Sunca, energije koja je suprotna životnoj. Čarobnjaci žive između ta dva sunca, služeći se obema vrstama energije.

– A ko živi u crnom Suncu? – pitao je Jan. Crvena boja vatre iz zemljane peći bojila je sobu.

– Žive duhovi i bića noći, žive krilati ratnici, ratnici drveća i vodeni ratnici, žive naša druga tela. Naša druga tela su naročito važna za ljude koji se bave magijom. Ona mogu da čine čuda, ne mi...

– Kako to, deda? Koja su to tela kad ih mi ne vidimo?

– Video si ih noćas kako se presijavaju i kruže, kao bela vretena.

– A zašto ih svi ljudi ne koriste?

– Plaše se, eto zašto.

– Ja sam video pticu koja je izgledala kao da je staklena i u njoj je neko upalio sijalicu.

– E, Jane, tu pticu čuvaj kao oči u glavi, ona ti je sve u ovom životu. Ona je tvoja duša i tvoj učitelj, od nje ćeš naučiti kako da koristiš moć ako budeš hteo...

Blistavim očima dečak je posmatrao igru crvenkastih senki na zidu, nije razumeo dedinu priču i bio je gladan. Deda ga je posmatrao sa ljubavlju i u uglu usana zastale su mu reči. Možda je to isuviše za jednog osmogodišnjeg dečaka, pomislio je u sebi i ustao sa kreveta. Tog leta Jan je naučio mnoge korisne stvari. Kako da se hrani šumskim biljkama, prepozna je ih po specifičnoj boji i mirisu, naučio je koje su biljke lekovite, a koje nisu, naučio je kako priroda diše i stekao poštovanje prema zemlji. Deda Silan se trudio da postepeno prenosi svoje znanje na dečaka,

uglavnom o korisnim sitnicama ovog sveta upućujući ga u tajne prastare medicine, botanike i fizike. Jan tada nije mnogo mario za činjenicu da tu školu pohađaju samo povlašćeni. On je dedino ponašanje shvatao kao igru, igru sa prirodom koja pruža smeh i zadovoljstvo. Ono o čemu mu je stari šaman pričao, bilo mu je dosadno. Njegova radoznalost ograničavala se na akciju, a na pametne misli je zaboravljao čim bi mu glava klonula na jastuk od gušćjeg perja. Tada bi sanjao ružičaste snove o avionima i letenju iznad malih crvenkastih dimnjaka. Jedino što je iskreno shvatio od svega što mu je deda govorio bila je priča o ljubavi. Ljubav je hrana za naše duše. Duša je gladna svakog dana. Mi moramo jesti ljubav kao što jedemo sir. Svakog dana.

Osnovna škola Janu nije išla kao drugoj deci, glatko i bez mnogo truda. Bio je izolovan i nije umeo da se prilagodi. Poštovao je dedinu volju da tajne ostanu skrivene i nikome nije govorio o svojim letnjim raspustima. „Bio sam kod dede“, bilo je sve što su klinci od njega saznawali. Učiteljica je mislila da je autističan i poslala ga je na ispitivanje kod školskog psihologa. Školski psiholog je bila vrlo gruba i nezadovoljna žena koja se zvala Olja i koja je uvek nosila isti plavi komplet koji joj je muž kupio u Italiji. Njena kancelarija je bila mračna i u njoj je uvek bilo upaljeno neonsko osvetljenje. Ta nabusita žena nije mogla da zatrudni, pa je zbog toga imala prikrivene sadiističke sklonosti prema deci. Danima je Jan odlazio u njen kabinet, gde ga je ona zaključavala i vikala na njega iz sveg glasa, terajući ga da joj govori, da prekine da čuti, jer će

---

ga izbaciti iz škole i onda će ga ljudi u belim uniformama odvesti u mentalnu ustanovu. Ali on se nije plašio muškobanjaste crne žene kojoj su se jasno ocrtavali brkovi i koja je imala neprijatan pogled i jezivu grimasu na licu kad god bi podigla glas. Njegova mirnoća izbezumljivala je Olju toliko da ga je jednog dana udarila šakom po glavi. Ta socrealistička kreatura, čiji je muž bio skupštinski delegat i pio trideset kafa da na sednicama ne bi spavao, bila je prava mora za malog Jana. Pretila mu je da ne govori svojim roditeljima o njihovim seansama ako ne želi da mu ona polomi kičmu, nabavila je tanak prutić kojim bi vitlala u zanosu i udarala u tamnosmeđi prozor sa rešetkama. U dečaku je videla neprijatelja, zamorče za svoje „psihoterapije“, osobu koju treba naterati da progovori kao da je višestruki manijakalni ubica na saslušanju. Što više seansi, to više bodova, što više bodova, to više šansi da izdejtstvuje veću platu na sednici radničkog saveta, a što veća plata, to veći i ugled, sve dok jednog dana ne postane direktorka škole. I tako je Jan danima odlazio u njenu sobu na mučenje. Izostajao je sve više sa nastave i gubio je svaku šansu da sa uspehom završi treći razred osnovne škole. Roditeljima nije pričao ništa. Sve više se povlačio u sebe i čeznuo za Medvedikom. Želeo je da ode kod dede Silana i da se više nikada ne vrati u glupi i dosadni grad. Utehu je pronalazio u knjigama, pošto se konačno zainteresovao za čitanje. Noću je palio lampu iznad kreveta i čitao do sitnih sati bajke i legende svih naroda sveta. Najviše je voleo skandinavske i engleske, Tor i ser Lancelot bili su mu omiljeni junaci. Zamišljao je sebe kao ratnika u sjajnom oklopu kako se bori sa džinovskom vešticom koja je imala lice psihologa Olje i telo debele svinje. Pobeđivao

bi vešticu tako što bi video kristalni komadić svetla kako se spušta sa neba i uhvatio ga. Veštica bi tada vrisnula i pobjegla gegajući se na prasećim nogama. Mogao je da čuje slabašan glas koji mu je dopirao negde iz predela vratnih pršljenova, koji mu je govorio da bude jak. I prosto sam od sebe, Jan je jedne kišovite noći, dok su munje parale nebo, odlučio da više ne krije svoju snagu. Znao je da može da pobjedi svirepu senku zvanu školski psiholog, znao je da može da bude bolji od svojih vršnjaka i da završi razred sa dobrim ocenama. Preurediće svoj odnos prema okolini onako kako ga je učio deda Silan, glavom – ne osećanjima. Smislio je plan pomoću kog će ostvariti svoje ciljeve. Prvo će naći drugove. Najsimpatičniji u razredu su mu bili mali Jovke, bubuljičavko sa povijenim nosom i tršavom kosom, i Meda, najdeblji klinac u razredu koji je nosio cvikere i od koga su devojčice bežale govoreći da smrdi. Jovke je bio miljenik njihove učiteljice, imao je najbolje ocene i važio je za vunderkinda. Ispostavilo se da je to zbog izvesnog Šoleta taksiste s kojim je učiteljica bila u vezi, a čiji je brat od tetke bio Jovketov ćale. Šole taksista je uvek sačekivao učiteljicu posle časova u svom ganc novom automobilu marke *sitroen*. Dečaci i devojčice bi stajali zapanjeni i zadivljeni kada bi svetloplava ajkula pokupila njihovu sveznajuću plavokosu učiteljicu i odvela je u nepoznatom pravcu. Jednog oblačnog jutra, Jan je među prvima došao u školu. Stajao je u školskom dvorištu i ugledao Medu kako zadihano hita ka ulazu. Zaustavio je Medu i rekao mu da je on predvodnik bande „Banana“ koja treba da bude prvak ulice u klikerima i ponudio Medi mesto u timu. Bandu i takmičenje je naravno izmislio, ali je znao da će nešto tajanstveno sigurno biti primamljivo debeljku.

Izvadio je iz džepa crveni kliker šestoperac i poklonio ga uzbuđenom Medi. Meda se totalno šokirao činjenicom da mutavi Jan govori, a pogotovo idejom takmičenja u klikerima. Bilo je normalno igrati klikere u parkiću posle škole, ali nikome nije padalo na pamet da se nadmeće u tome. Jan je i sam bio zbunjen što mu laži idu tako lako od ruke i na licu mesta je dodavao pikantne detalje u svoju priču. Reкао je da mu je bilo naređeno da ćuti zbog toga što svaki budući član bande „Banana“ mora da položi test ćutanja od najmanje nekoliko dana. Jan je uspeo da ćuti čitava tri meseca i tako stekao pravo da bude vođa bande.

– Ali zašto se banda zove „Banana“? – pitao je Meda.

– Zašto? – zbunio se Jan, pokušavajući da smisli neki ubedljiv odgovor. – Zato što svi vole banane.

Odgovor je bio toliko ubedljiv da je Meda već istog dana počeo da ćuti. Za vreme odmora, Jan i Meda su prišli Jovketu i ponovili celu priču. Jovke se bunio, ali mu je srce zaigralo kada je dobio crveni kliker. Pošto je i on pristao na zavet ćutanja, Janu je bilo jasno da njegov plan besprekorno funkcioniše. Učiteljica se uplašila kada je shvatila da tri njena učenika neprekidno ćute i pozvala je u pomoć psihologa Olju. Veštica je iz istih stopa pozvala klince u svoj kabinet. Celo popodne ih je držala zaključane u prostoriji i mahala svojim pedagoškim prutićem, ali dečaci su i dalje ćutali. Pobesnela i poplavela, Olja ih je vredala najgorim rečima, ispaljivala čitav arsenal psovki, ucenjivala ih, dok na kraju Jan nije ustao i rekao joj da su oni namerno ćutali da bi došli kod nje da joj nešto kažu. Zapanjena Olja je progutala knedlu i gledala dečaka koji je mirno govorio. Sela je na stolicu shvativši da ne sme da nastavi sa svojim sadističkim napadima, iako je bila

ustreptala od žara da im na kraju nanese bol, da ih šamara i možda čak natera da skinu njihove male pantalone i dalje... ni sama nije znala šta bi sve dalje.

– Šta? Šta ti, idiote jedan mali, imaš meni da kažeš? Šta? – kreštalala je kao svraka.

– Mi smo videli vašeg muža kako se ljubi sa jednom devojkom u parku dok smo igrali klikere – lagao je Jan.

– Šta? – skočila je na noge. – Lažeš, mali smrdljivko!

– Ne lažem, imamo dokaze – Jan je nonšalantno izvadio crveni kliker iz džepa i pogledao drugove koji su ćutali, ali više od straha, nego od želje da postanu članovi „Banane“. – I Jovke i Meda ih imaju.

Jovke i Meda su polako drhtavim rukama izvadili klikere iz džepa. To je bilo isuviše za Olju, vrisnula je i udarila šakom o sto.

– Opet je našao neku kurvetinu, ubiću ga! Ako je to tačno, ubiću ga! Zavrnuću mu jajca kleštima! – hodala je kao u transu po prostoriji. – Marš napolje i da mi na oči niste izlazili! Ubiću i vas! Poliću vam oči sonom kiselinom i staviću vam klikere umesto njih, da ne gledate više... Sramota... Marš!

Olja je otključala kancelariju. Klinci su istrčali napolje. Slušali su još nekoliko trenutaka buku iz kancelarije, škripu stolova, psovke, lupanje vratima, grebanje noktiju po tabli, plač. Zatim su pobjegli iz škole i skrasili se tek kad su dotrčali na pijacu. Seli su na tezge i gledali se. „Banane“ su prošle svoje vatreno krštenje. Nedugo zatim, klinci su postali nerazdvojni. Igrali su klikere, počeli su da se ponašaju kao i svi ostali. Jan je za mesec dana popravio sve ocene. Olja ih više nije zvala, jer je najverovatnije laž

---

bila istinita, delegat je bio toliko promiskuitetan da ga je ova odmah provalila. Iz straha da klinci stvar ne rastrube po školi, delegat je svoju ženu prebacio na drugo radno mesto. „Razum je moćna magija“, govorio je deda Silan. Posle svega, Jan se osokolio i prvi put osetio da ima moć. Želeo je što više to da iskoristi, pa je Medu i Jovketa pretvorio u svoje odane satelite. Jovke mu je radio domaće zadatke, a Meda je bio zadužen da u dnevniku prepravljaja ocene, jer je imao rukopis najsličniji učiteljičinom. Bilo kako bilo, sva trojca su završili razred sa odličnim uspehom. Jan je neprekidno smišljao akcije za „Banane“. Svako popodne njih trojica su lutali po gradu, igrali se kauboja i Indijanaca. Meda je uvek najgore prolazio, jer je dobijao ćuške od Jana, samo zato što je bio debeljuca i što ga to nije mnogo bolelo. Jedna od Janovih omiljenih igara bila je odlazak u frizersku školu gde je bilo napretak lepih starijih devojaka koje su tih godina uglavnom nosile minisuknje. Klinci bi stajali ispod stepeništa i igrali klikere, gledajući devojke kako silaze, a bleštavi sjaj njihovih belih gaćica urezivao bi im se u sećanje i palio buduće pubertetijske. Narednih nekoliko godina proteklo je u sličnoj igri. Jan je leti odlazio kod dede koji mu je pričao pametne priče o životu i smrti, što je robusnom plavušanu postalo dosadno. Više su ga privlačili grad, miris prljavštine, igra sa Jovketom i Medom, takmičenja u trčanju, gledanje zaljubljenih parova na Kališu, fudbal i sladoled. Svega toga nije bilo u dedinom brdovitom rajju. Deda Silan je video da Jan gubi interesovanje za put šamana, ali je znao da je to samo prolazna faza i da je duboko u njegovoj krvi zapaljena strela, strela koja će jednom biti odapeta ka večnosti.